

SCRÚDUIMHIR

Iomlán na
Marcanna

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH 2004

EACNAMAÍOCHT BHAILE

GNÁTHLEIBHÉAL

DÉ hAOINE 18 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA 2.00 – 4.00

Iomlán Na Marcanna 240

TREORACHA d'IARRTHÓIRÍ

- Roinn A - 80 marc.
Freagair 16 (sé cinn déag) de na ceisteanna ó Roinn A.
Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.
- Roinn B - 160 marc.
Freagair 4 (ceithre) cheist ó Roinn B.
Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.
- Freagair na ceisteanna sa spás atá ann dóibh.

STAMPA AN IONAIID

Don scrúdaitheoir amháin

CEIST	MARC
Roinn A (Iomlán)	
Roinn B 1	
2	
3	
4	
5	
6	
IOMLÁN →	
GRÁD →	

1. Iomlán na n-iomlán ag deireadh gach leathanaigh.	
2. Iomlán na n-iomlán de gach ceist toirmisce.	
3. Marc iomlán bronnta (1 lúide 2)	
4. Bónas do fhreagairt trí Ghaeilge.	
5. Marc iomlán bronnta trí Ghaeilge (3+4)	
Nóta: Caithfidh an marc i líne 3 (nó líne 5 má tá bónas don Ghaeilge) a bheith cothrom leis an marc sa bhosca Iomlán na Marcanna thuas.	

ROINN A
80 marc

Freagair 16 (sé cinn déag) de na ceisteanna seo a leanas. Tá na ceisteanna uile ar aon mharc.

1. Liostaigh **ceithre** fhoinse phróitéine san aiste bia.

- (i) _____ (ii) _____
(iii) _____ (iv) _____

2. Cuir in iúl le tic [✓] cé acu fíor **nó** bréagach atá **gach ceann** de na ráitis seo a leanas.

	FÍOR	BRÉAGACH
(i) Tá bianna a bhfuil go leor snáithín iontu riachtanach don díleá.		
(ii) Is éard is róstadh ann ná bia a chócaráil i dteas tirim in oigheann.		
(iii) Ba cheart do dhaoine fásta nach bhfuil an-ghníomhach a n-iontógáil chalraí a laghdú.		

3. Mol an áit is oiriúnaí chun **gach ceann** de na bianna seo a leanas a stóráil:

- (i) piseáin reoite _____
(ii) bainne úr _____
(iii) bananaí _____

4. Liostaigh **trí** riail ba cheart a leanúint nuair a bhíonn taosrán á dhéanamh agat.

- (i) _____
(ii) _____
(iii) _____

5. Ainmnigh maisiúchán difriúil a bheadh oiriúnach do **gach ceann** de na bianna seo a leanas:

BIA	MAISIÚCHÁN
(i) Anraith	(i) _____
(ii) Cácaí éisc	(ii) _____

6. Roghnaigh an focal ceart ón liosta seo a leanas chun (i) agus (ii) a chríochnú.

sásamh   **easpaí**   **rialú cáilíochta**

(i) Déantar earraí a thástáil le linn monaraithe. Tugtar _____ air sin.

(ii) Tá ceart _____ ag tomhaltóirí nuair a bhíonn earra lochtach.

7. Luaigh **dhá** bhuntáiste a bhaineann le buiséadú.

(i) _____

(ii) _____

8. Liostaigh **trí** chineál creidmheasa atá le fáil agus earraí á gceannach agat.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

9. Ainmnigh táirge a mbíonn an tsiombail seo air **agus** tabhair cúis a n-úsáidtear an tsiombail seo.

**Maraíonn
Tobac**

Ainm an táirge _____

An chúis a n-úsáidtear í _____

10. Cuir tic [✓] leis an bhfreagra ceart.

Is éard atá sa teaghlach núicléach ná

(i) tuismitheoirí, páistí agus tuismitheoirí críonna.

(ii) tuismitheoirí agus páistí.

(iii) tuismitheoirí, páistí, aintíní, uncailí agus col ceathracha.

11. Liostaigh **trí** threoirlíne ba chóir a leanúint chun sláinteachas maith pearsanta a chinntiú.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

12. Cuir in iúl le tic [✓] cé acu an bhfuil **gach ceann** de na ráitis seo a leanas fíor **nó** bréagach.

	FÍOR	BRÉAGACH
(i) Is féidir andúil sna drugaí a bheith ar déagóirí.		
(ii) Is féidir an aicne a chosc le haiste bia a bhfuil cion ard saille ann.		
(iii) Is mothúchán é an grá a thugann mothuithe áthais agus sábháilteachta.		

13. Tabhair sampla **amháin** de bhrú piara *dearfach*. _____

_____

_____

14. Mol bealach **amháin** inar féidir an t-imshaol a chosaint.

_____

_____

_____

15. Luaigh buntáiste **amháin** a bhaineann le fearais gan chorda a úsáid sa bhaile.

_____

_____

Ainmnigh fearas gan chorda **amháin** a úsáidtear sa chistin. _____

16. Luaigh **dhá** bhealach inar féidir an seomra folctha a aeráil.

(i) _____

(ii) _____

17. Liostaigh **trí** thoisce a rachadh i bhfeidhm ort agus éadaí á gceannach agat.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

18. Ainmnigh an greim a thaispeántar sa léaráid **agus** mol úsáid a bhainfí as.

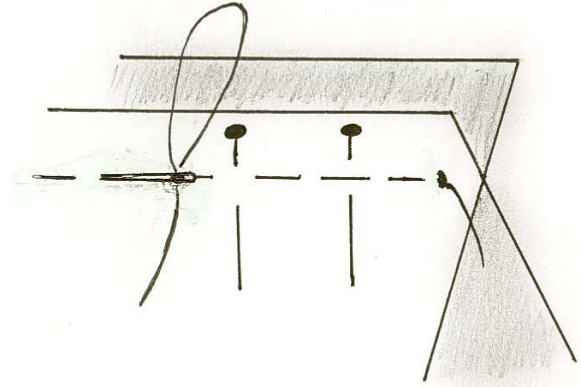
Greim _____

Úsáid _____

_____

_____

_____

19. Luaigh buntáiste **amháin** a bhaineann le galiarann a úsáid nuair a bhíonn éadaí á n-iarnáil agat.

_____

_____

20. Ainmnigh an greim a d'úsáidfeá le haghaidh **gach ceann** díobh seo a leanas:

(i) chun fáithim a choinneáil ina háit _____

(ii) chun dearadh ar bhall éadaigh a bhróidniú _____

ROINN B

160 marc

Freagair 4 (ceithre) cheist ón roinn seo.

1. Is éard atá sa liosta seo a leanas ná comhábhar do bhorgairí mairteola baile.

<i>Comhábhair</i>	
400g mairteoil mhionaithe	25g oinniún mionghearrtha
15g grabhróga aráin	1 ubh blastán

- (a) Agus úsáid á baint as an eolas thuas, freagair **gach ceann** díobh seo a leanas:
- (i) Cad é an príomh-chomhábhar san oideas? _____
- (ii) Cén comhábhar a úsáidtear chun na borgairí a tháthú? _____
- (iii) Mol blastán do na borgairí. _____
- (iv) Ainmnigh comhábhar eile a d'fhéadfaí a úsáid chun feabhas a chur ar bhlas na mborgairí. _____

- (b) Tabhair **dhá** chúis a mbaineann tábhacht le feoil san aiste bia.

- (i) _____
- (ii) _____

- (c) Pleanáil biachlár do lón ***dhá chúrsa*** do dhéagóir a bhfuil borgaire mairteola baile san áireamh ann.

Biachlár Lóin

- (d) Ainmnigh **dhá** mhias eile a dhéantar le feoil mhionaithe.

- (i) _____ (ii) _____

2. (a) Tabhair **trí** chúis ar cheart glasraí a bheith mar chuid den aiste bia.

(i) _____

_____

(ii) _____

_____

(iii) _____

_____

(b) Ainmnigh glasra **amháin** i **ngach ceann** de na grúpaí seo a leanas:

GLASACHA	FRÉAMHACHA	PISEÁNACHA	TORTHAÍ
(i)	(i)	(i)	(i)

(c) Liostaigh **trí** threoirlíne ba cheart a leanúint agus glasraí úra á gceannach agat.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(d) Tabhair **dhá** riail ba chóir a leanúint nuair a bhítear (i) ag ullmhú **agus** (ii) ag cócaráil glasraí chun cailliúint chothaitheach a laghdú.

Ullmhú

(i) _____

(ii) _____

Cócaráil

(i) _____

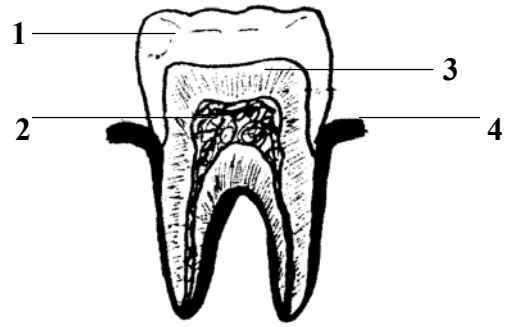
(ii) _____

(e) Ainmnigh bealach **amháin** ina ndéantar glasraí a phróiseáil.

(i) _____

3. (a) Ainmnigh na codanna den fhiacail atá lipéadaithe le 1, 2, 3 agus 4.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

(b) Roghnaigh an focal ceart ón liosta seo a leanas chun **gach ceann** de na habairtí a chríochnú.

fiacra forais   clárfhiacla   starrfhiacla   cúlfhiacla   fiacra sealadacha

- (i) Cuidíonn na _____ linn chun bia a chogaint agus a mheilt.
- (ii) Gearrann na _____ bia agus baineann siad greim as.
- (iii) Tugtar na _____ ar an gcéad chíor fiacra.
- (iv) Cuidíonn na _____ linn bia a stróiceadh.
- (v) Fásann na _____ taobh thiar de gach sraith fiacra.

(c) Mínigh conas a théann an aiste bia i bhfeidhm ar na fiacra. _____

_____

_____

_____

(d) Liostaigh **trí** tháirge a bhfuil baint acu le sláinteachas fiacra ar féidir úsáid a bhaint astu chun fiacra agus drandail shláintiúla a choinneáil.

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____

(e) Ainmnigh **dhá** fhadhb a tharlaíonn de bharr droch-shláinteachas fiacra.

- (i) _____
- (ii) _____

4. (a) Liostaigh **ceithre** bhealach chun an baile a choinneáil glan agus sláinteach.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(iv) _____

(b) Luaigh **dhá** thoradh a bhaineann le droch-shláinteachas sa chistin.

(i) _____

(ii) _____

(c) Liostaigh **trí** riail ba chóir a leanúint nuair a bhíonn bosca bruscair á úsáid sa chistin agat.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(d) Ainmnigh **dhá** phíosa de threalamh glantacháin a mholfá le húsáid sa bhaile.

(i) _____ (ii) _____

(e) (i) Ainmnigh gníomhaí ghlantacháin **amháin** a d'úsáidfeá sa chistin **agus** liostaigh na treoracha a leanfá nuair a bheadh sé in úsáid agat.

Ainm an ghníomhaí ghlantacháin _____

Treoracha _____

_____

_____

(ii) Mol **dhá** riail ba chóir a leanúint agus gníomhaithe glantacháin á stóráil agat.

(i) _____

(ii) _____

5. (a) Is cineál asraoin siopadóireachta é ollmhargadh.
Ainmnigh **dhá** chineál eile d'asraonta siopadóireachta.

(i) _____

(ii) _____

(b) Liostaigh **trí** threoirlíne ba chóir a leanúint agus tú ag siopadóireacht.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(c) Luaigh **trí** bhealach inar athraigh siopadóireacht in ollmhargaí le blianta beaga.

(i) _____

(ii) _____

(iii) _____

(d) Cén fáth a gcuirtear rudaí riachtanacha, ar nós aráin agus bainne, i dtreo chúl na n-ollmhargaí?

_____

_____

_____

_____

(e) Míniú **gach ceann** de na téarmaí siopadóireachta seo a leanas:

(i) *ceannach ar an mórchóir* _____

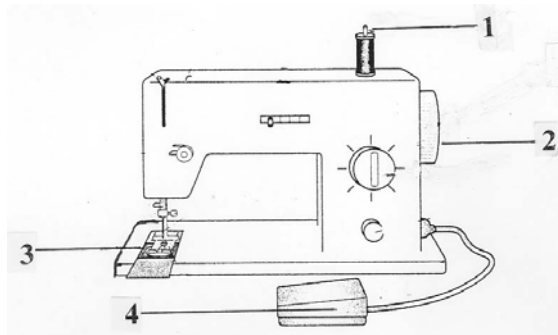
_____

(ii) *féinbhranda* _____

_____

6. (a) Ainmnigh na páirteanna den inneall fuála atá lipéadaithe le 1, 2, 3 agus 4.

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____
- 4. _____

(b) Liostaigh **ceithre** threoirlíne ba chóir a leanúint nuair a bhíonn inneall fuála á úsáid agat.

- (i) _____
- (ii) _____
- (iii) _____
- (iv) _____

(c) Ainmnigh **gach ceann** de na greamanna innill seo.

(i) (i) _____

(ii) (ii) _____

(d) Cén fáth a bhfuil sé tábhachtach greim innill a thástáil ar phársa d'fhabraic?

_____
_____

(e) Liostaigh **sé** rud a mbeadh súil agat leo i mbosca fuála.

- (i) _____ (ii) _____
- (iii) _____ (iv) _____
- (v) _____ (vi) _____

LEATHANACH
BÁN